

บทที่ 4

ความหมายทางไวยากรณ์และความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของคำว่า เหา

ในบทที่ 4 นี้ผู้วิจัยจะอภิปรายความหมายประเภทที่เหลือของคำว่า เหา โดยในบทที่แล้วนั้น ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความหมายประจำคำของคำว่า เหา ในฐานะของคำกริยาไปแล้ว ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า เหา ซึ่งเป็นความหมายที่พบได้ในสถานะของคำกริยาดูด้วยกัน นอกจากนั้นแล้ว ผู้วิจัยจะอภิปรายสถานะอื่นๆ ของคำว่า เหา ที่ไม่ใช่คำกริยารวมทั้งความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของคำว่า เหา นี้ โดยในบทที่ 4 นี้จะแบ่งออกเป็นสองตอนใหญ่ๆ ได้แก่ ตอนแรกว่าด้วยความหมายทางไวยากรณ์ (grammatical meaning) ตอนที่สองว่าด้วยความหมายในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic meaning) ของคำว่า เหา ซึ่งในตอนที่สองนี้จะแบ่งเป็นตอนที่ว่าด้วยคำว่า เหา ที่ปรากฏเป็นคำอนุภาคกับตอนที่ว่าด้วยคำว่า เหา ที่เป็นดัชนีปริจเฉทตามลำดับ

4.1 ความหมายทางไวยากรณ์

ความหมายทางไวยากรณ์คือ ความหมายของคำที่ไม่มีความสมบูรณ์ด้านศัพท์หรือไม่มี ความหมายในตัวเอง ต้องอาศัยบริบทหรือความหมายของคำอื่นๆ ภายในประโยคมาใช้ในการ ระบุความหมายได้ อีกทั้งยังเป็นความหมายที่แสดงหน้าที่ในทางไวยากรณ์ในประโยคด้วย ความหมายทางไวยากรณ์เป็นความหมายของหมวดคำที่เรียกว่า คำแสดงหน้าที่ (function words) จัดอยู่ในหมวดคำปิด (close class words) เหมือนกับ คำสรรพนาม คำบุพบท หรือ คำสันธาน ทั้งนี้หมวดคำเหล่านี้จะถูกใช้ในการบ่งชี้ความสัมพันธ์ของคำในประโยคหรือเชื่อมส่วน ต่างๆ ของปริจเฉท (discourse) ความหมายทางไวยากรณ์นั้นมักจะมีที่มาจากความหมายประจำ คำที่ได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เรียกว่า “การกลายเป็นคำไวยากรณ์” มาก่อนแล้วเสียส่วนใหญ่ (สุธาทิพย์, 2549: 51)

โดยส่วนใหญ่แล้ว คำที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า เหา หรือคำว่า *take* ในภาษาอังกฤษ นั้น มักจะผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ สูญเสียความหมายประจำคำและเปลี่ยนแปลง สถานะจากคำกริยากลายเป็นคำไวยากรณ์¹ แทน เช่น คำว่า *bǎ* ในภาษาจีนแมนดาริน ซึ่งแต่ เดิมเคยเป็นคำกริยาที่มีความหมายแสดงการ “ถือ” แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นคำไวยากรณ์ทำหน้าที่ใน

¹ คำไวยากรณ์ (grammatical words) เป็นคำที่มีความหมายประจำคำอยู่เพียงน้อยนิดและทำหน้าที่ในทางไวยากรณ์มากกว่า

การบ่งชี้กรรมตรงของคำกริยาหลักในประโยคแทน ซึ่ง เอ็ดเวิร์ด ซาเพียร์ (Sapir, อ้างถึงใน สุธาทิพย์, อ้างแล้ว) กล่าวไว้ว่า ภาษาที่เรียกว่า ภาษาวิเคราะห์ (analytic languages) เช่น ภาษาไทย เวียดนาม และจีนนั้น มักจะนำคำเนื้อหา (content words) มาใช้เป็นคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ ทำให้คำเนื้อหานั้นๆ กลายเป็นคำหลายความหมาย คือเป็นทั้งคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์ในเวลาเดียวกัน ส่วนภาษาที่เรียกว่า ภาษาสังเคราะห์ (synthetic languages) เช่น ภาษาฝรั่งเศส สเปน และเยอรมัน จะใช้การผันรูปคำและใช้การเติมหน่วยคำไม่อิสระอื่นๆ ที่คำเนื้อหาเพื่อแสดงความหมายทางไวยากรณ์แทน

ในบทที่ 3 ที่ผ่านมานั้น ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นแล้วว่า คำว่า *เอา* ในลักษณะการใช้แบบที่คล้ายกันกับคำว่า *bǎ* (ปรากฏเป็นคำกริยาตัวที่หนึ่งตามด้วยคำกริยาแสดงการกระทำอื่นๆ ในหน่วยสร้างกริยาเรียง) ยังไม่ได้มีสถานะเป็นคำไวยากรณ์หรือแสดงความหมายทางไวยากรณ์แต่อย่างใด เป็นเพียงคำกริยาคำแรกในหน่วยสร้างกริยาเรียงที่แสดงความหมายพื้นฐานเท่านั้น อย่างไรก็ตาม คำว่า *เอา* ก็สามารถให้ความหมายทางไวยากรณ์ทั้งที่ยังคงสถานะของคำกริยาไว้ได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า *เอา* ในภาษาไทยมีอยู่เพียงความหมายเดียวนั้นคือการแสดง "การริต" (causative usage)

4.1.1 ความหมายการแสดง "การริต"

ผังภูมิโครงสร้างประโยคของคำว่า *เอา* ในความหมายการแสดง "การริต" ได้แก่

(1) นามวลี + *เอา* + *ให้* + นามวลี + อกรรมกริยา

ก) ทูบกระจกแรงๆ *สิ เอาให้แตกเลย*

ข) เพิ่งเปลี่ยนนโยบายจะ*เอาให้*ทันออกทันใจคงไม่ได้

(2) นามวลี + *เอา* + นามวลี + *ให้* / *ถึง* + อกรรมกริยา

ค) เวลาหักหลังแล้ว พวกนี้*เอา*กันถึงตาย

ง) พล.อ.ชวลิตกล่าวว่า ต้องหาตัว*ให้*ได้เสียก่อน ต้อง*เอา*กันให้เด็ด

จ) *เอา*มันให้หลายจำไม่กล้า*ให้*อีก

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บมาพบว่า ส่วนใหญ่แล้วคำกริยา *เอา* มักจะปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ใช้บอกทิศทางต่างๆ (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง *ไป* และ *มา*) ดังที่พบได้ในความหมายพื้นฐาน

และยังปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงในรูปแบบที่คำกริยาที่ปรากฏตามหลังนั้น เป็นคำกริยา แสดงการกระทำ อย่างไรก็ตาม คำกริยา *เอา* นั้นเมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยา *ให้* แล้วจะสามารถ ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงอีกรูปแบบได้ ซึ่งก็คือการที่คำกริยาที่ปรากฏตามหลังนั้น สามารถเป็นคำอกรรมกริยาที่ใช้ในการบ่งบอกสภาพหรือกระบวนการของตัวประธานได้ ชุนนเรื่อง เดช ได้จัดให้คำกริยา *เอา* ในลักษณะดังกล่าวนี้ให้มีหน้าที่ในการแสดงการิต (causative usage) (Choonhareangdej, 2003) เช่น

- 1) *ทุบกระจกแรงๆ สี เอาให้แตกเลย*
- 2) *เพิ่งเปลี่ยนนโยบายจะเอาให้ทันออกทันใจคงไม่ได้*
- 3) *เอาให้คนทั้งโลกตกตะลึงไปทั่ว* (Choonhareangdej, 2003)

ความหมายของคำกริยา *เอา* ในตัวอย่างดังกล่าวนี้หมายถึงการแสดง "การิต" หรือการ "ทำให้วัตถุ เป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลง" ซึ่งการกระทำดังกล่าวนั้นอาจจะหมายถึงการกระทำของคำกริยา ในประโยคก่อนหน้าก็เป็นได้ การที่ความหมายของ *เอา* ในตัวอย่างเหล่านี้ ต้องอาศัยความหมาย ของคำกริยาที่ปรากฏด้านหน้ามาใช้ในการอธิบายนั้น แสดงให้เห็นว่า คำว่า *เอา* มีลักษณะที่คล้าย กับเป็น คำแทนคำกริยา (proverb) ให้ความหมายทางไวยากรณ์มากกว่าความหมายประจำคำ แต่จากการที่สามารถมีคำแสดงการปฏิเสธได้เหมือนในตัวอย่างที่ 2) แสดงว่า *เอา* ในความหมาย ของการแสดง "การิต" นี้ยังคงมีสถานะของคำกริยาอยู่เพียงแต่ให้ความหมายทางไวยากรณ์แทนที่ จะเป็นความหมายประจำคำ ซึ่งเป็นลักษณะที่มักจะพบได้ในภาษาตระกูลนี้

ตัวอย่างที่ 1) นั้นประกอบขึ้นมาจากประโยคเดียวสองประโยค ได้แก่ *ทุบกระจกแรงๆ สี* และประโยค *เอาให้แตกเลย* สังเกตได้จากการใช้คำอนุภาค *สี* เพราะคำอนุภาคมักจะปรากฏใน ตำแหน่งท้ายสุดของประโยคอยู่เสมอ อีกทั้งในการพูดประโยคทั้งสองประโยคนั้นจะมีการหยุดชั่ว ครู่ (pause) ระหว่างสองประโยคด้วย คำกริยา *เอา* ในประโยคหลังนี้จะมี ความหมายเดียวกันกับ คำกริยา *ทุบ* ในประโยคก่อนหน้า ดังนั้นเราจึงสามารถละการปรากฏของคำกริยา *เอา* ได้ (แต่ต้อง ตัดคำอนุภาคพร้อมกับการหยุดออกไปก่อน)

- 1) ก. *ทุบกระจกแรงๆ สี เอาให้แตกเลย*
- ข. *ทุบกระจกแรงๆ ให้แตกเลย*
- *ค. *ทุบกระจกแรงๆ สี เอาแตกเลย*

ประโยค 1) ก. และ ข. ต่างก็แสดงถึงเหตุการณ์เดียวกัน แต่สาเหตุที่มีการใช้คำกริยา *เอา* ใน ตัวอย่าง ก. มาจากการที่ผู้พูดมีมุมมองต่อเหตุการณ์นั้นแยกออกเป็นสองเหตุการณ์ (เป็นมุมมอง เฉพาะของผู้พูด) เช่นเดียวกันกับใน 2) ที่คำกริยา *เอา* ถูกนำมาใช้แทนคำกริยา *เปลี่ยน* ในประโยค

ก่อนหน้า อีกทั้งคำกริยา *เอา* ยังสามารถใช้แสดงความหมายในแง่มุมของ “ความตั้งใจ” หรือ “เจตนา” ดังนั้นแล้วผู้พูดภาษาไทยจึงใช้ประโยค ก) แทนประโยค ข) หากต้องการแสดงถึงความตั้งใจจริงให้มากขึ้นกว่าเดิม ความตั้งใจดังกล่าวนี้เป็นผลต่อเนื่องมาจากความหมายของการ “ต้องการ” ของคำกริยา *เอา* (จะเห็นได้ว่า ในทุกๆ ความหมายของคำว่า *เอา* นั้นจะมีแง่มุมของการ “ต้องการ” หรือความตั้งใจแฝงอยู่ด้วย) นอกจากนั้นแล้ว เรายังไม่สามารถละคำว่า *ให้* ที่ตามหลังคำกริยา *เอา* ในโครงสร้างดังกล่าวได้ หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ประโยคที่ได้จะไม่เป็นไปตามหลักไวยากรณ์ดังเช่นในตัวอย่าง ค. เป็นต้น ซึ่งแสดงว่าความหมายของการเปลี่ยนแปลงสภาพหรือการแสดงการริตนั้นเป็นผลมาจากการปรากฏร่วมกันกับคำกริยา *ให้* นั้นเอง

ในฉากเหตุการณ์ของคำกริยา *เอา* ในความหมายพื้นฐานนั้น วัตถุประสงค์เป้าหมายที่ผ่านกระบวนการของการ *เอา* จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของตำแหน่งเพียงอย่างเดียว แต่ในความหมายใหม่ที่ขยายออกมาจากความหมายพื้นฐานนี้ วัตถุประสงค์เป้าหมายไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพียงแค่นั้นในเรื่องของตำแหน่งเท่านั้น แต่ยังสามารถรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพของวัตถุประสงค์เป้าหมายนั้นๆ อีกด้วย ดังที่แสดงออกมาทางคำอกรรมกริยา *แตก* ในตัวอย่างที่ 1)

1) ก. ทูบกระจกแรงๆ *สี* *เอา* ให้แตกเลย

ง. ทูบกระจกแรงๆ *สี* *เอา* ให้ตกจากผนังเลย

ประโยคที่ 1) ก. เป็นการแสดงให้เห็นถึงการที่วัตถุประสงค์เป้าหมาย *กระจก* เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพซึ่งเป็นผลมาจากคำกริยา *เอา* ในขณะที่ตัวอย่าง ง. เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของตำแหน่ง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงสภาพนั้นไม่ได้ถูกจำกัดไว้เฉพาะการเปลี่ยนแปลงในทางกายภาพแต่อย่างใด หากวัตถุประสงค์เป้าหมายหรือค่านามที่เป็นกรรมของคำกริยา *เอา* กลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์หรือความรู้สึกแล้ว คำกริยา *เอา* ในความหมายนี้จะหมายถึงการกระทำที่เปลี่ยนแปลงสภาพทางอารมณ์ของวัตถุประสงค์เป้าหมายนั้นเหมือนในตัวอย่างที่ 2) และ 3) ที่มีคำกริยา *ทันอกทันใจ* และ *ตกตะลึง* แสดงผลของการเปลี่ยนแปลงที่มาจากคำกริยา *เอา* แสดงให้เห็นอารมณ์ที่เปลี่ยนไปของบุคคลที่เป็นวัตถุประสงค์เป้าหมายของการ *เอา* และเมื่อพิจารณาถึงค่านามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมของคำกริยา *เอา* ในความหมายพื้นฐานแล้วจะพบว่า ค่านามกรรมของการ *เอา* หรือที่เรียกอีกอย่างว่าวัตถุประสงค์เป้าหมายนั้นโดยปกติจะมักหมายถึงวัตถุประสงค์ที่เป็นสิ่งของ ไม่มีชีวิตและไม่มีแรงต้านทานต่อการ *เอา* แต่ในความหมายของการแสดง “การริต” นี้จะเห็นได้ว่า ค่านามกรรมของคำกริยา *เอา* นั้นสามารถเป็นค่านามที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถแสดงการกระทำอื่นๆ ตามมาหรือเปลี่ยนแปลงสภาพของตนเองได้

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างประโยคในแบบนี้กลับพบน้อยมากเมื่อเทียบกับโครงสร้างประโยคแบบอื่นๆ ของคำว่า *เอา* ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเมื่อใดที่ต้องการแสดงความหมายของการ

เปลี่ยนแปลงสภาพของวัตถุเป้าหมายแล้ว ผู้พูดภาษาไทยนิยมใช้คำกริยา *ทำ* แทนที่จะใช้คำกริยา *เอา* ทั้งนี้คำกริยา *เอา* แตกต่างจากคำกริยา *ทำ* ตรงที่แฝงความหมายของการมีเจตนาในการกระทำมากกว่าดังนั้นจึงไม่สามารถปรากฏร่วมกับส่วนขยายแสดงความไม่ได้ตั้งใจของประธานได้

- 1) จ. ทำให้กระจกแตกโดยไม่ได้ตั้งใจ
  - *อ. *เอา*ให้กระจกแตกโดยไม่ได้ตั้งใจ
  - ข. ตั้งใจ*เอา*ให้กระจกแตก
  - *ช. ไม่ได้ตั้งใจ*เอา*ให้กระจกแตก
  - ณ. ไม่ได้ตั้งใจ*ทำ*ให้กระจกแตก

จากชุดของตัวอย่างด้านบน จะเห็นได้ว่าส่วนขยาย *ไม่ได้ตั้งใจ* นั้นไม่สามารถใช้กับคำกริยา *เอา* ในความหมายนี้ได้ไม่ว่าจะเป็นในตำแหน่งด้านหน้าหรือด้านหลังก็ตาม ในขณะที่หากคำกริยาเป็น *คำว่า ทำ* แล้ว ส่วนขยายดังกล่าวก็จะเป็นที่ยอมรับได้ ลักษณะดังกล่าวนี้เองทำให้สรุปได้ว่า คำกริยา *เอา* กับ *ทำ* นั้น ถึงแม้จะเป็นคำกริยาที่ใช้แสดง "การริต" เหมือนๆ กัน แต่ความแตกต่างระหว่างคำกริยาทั้งสองก็คือ "เจตนา" ที่แฝงอยู่ในคำๆ นั้น โดยเมื่อใดที่ผู้พูดใช้คำกริยา *เอา* ในการแสดงการริต นั้นแสดงว่าผู้พูดมีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวัตถุเป้าหมาย

นอกจากโครงสร้างประโยคในแบบที่ (1) แล้ว คำกริยา *เอา* ในความหมายนี้ยังสามารถปรากฏในโครงสร้างประโยคในแบบที่ (2) ได้อีกด้วย โดยคำนามที่เป็นกรรมจะย้ายตำแหน่งมาปรากฏนำหน้าคำกริยา ให้ และในบางกรณีอาจจะเป็นคำบุพบท *ถึง* ที่แสดงถึงผลของการเปลี่ยนแปลงสภาพทั้งทางกายภาพและทางอารมณ์ความรู้สึก เช่น

- 4) เวลาหักหลังแล้ว พวกนี้*เอา*กันถึงตาย
- 5) พล.อ.ชวลิตกล่าวว่า ต้องหาตัวให้ได้เสียก่อน ต้อง*เอา*กันให้เด็ด
- 6) *เอามัน*ให้หลายจำไม่กล้า*หือ*อีก

ในขณะที่คำกริยา *ตาย* แสดงให้เห็นถึงสภาพทางกายภาพที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงโดยการกระทำของการ *เอา* แล้ว คำกริยา *เด็ด* และ *หลายจำ* จะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์ความรู้สึกมากกว่า อีกทั้งการที่คำกริยา *เอา* ในความหมายนี้มักจะถูกนำไปใช้กับคำนามที่หมายถึงบุคคล ทำให้บ่อยครั้งที่คำๆ นี้มักจะแฝงเจตนาในทางที่ไม่ดีของตัวผู้พูดหรือตัวประธานลงไปด้วย สังเกตได้จากที่โดยส่วนใหญ่แล้วคำกริยาที่ปรากฏตามท้ายมักจะมี ความหมายในทางที่ไม่ดีตามเช่นกัน ดังเช่นคำกริยา *ตาย* *เด็ด* หรือ *หลายจำ* ในตัวอย่างด้านบนตามลำดับ ส่งผลให้การใช้ *เอา* ในรูปแบบประโยคดังกล่าวมักจะถูกพบได้บ่อยๆ ตามหน้าหนังสือพิมพ์ต่างๆ ไป ประเด็นที่

นำสังเกตอีกอย่างก็คือ ในลักษณะโครงสร้างประโยคในแบบตัวอย่างที่ 4) จนถึง 6) นี้ คำกริยา ให้ และคำบุพบท ถึง ยังเป็นคำที่ช่วยในการขบเน้นแง่มุมในความหมายของการแสดง "การรีด" ออกมา เพราะทั้งสองคำต่างก็แสดงความหมายในเรื่องของการแสดง "ระดับ" (degree) ของการเปลี่ยนแปลงออกมา และการที่คำกริยา *เอา* ในความหมายของการแสดง "การรีด" นี้จะต้องปรากฏร่วมกับคำว่า *ให้* นั้น อาจทำให้สามารถมองพิจารณาการใช้คำว่า *เอา* ในแบบดังกล่าวว่าเป็น "สำนวน" ก็เป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม มักจะมีการสับสนเกิดขึ้นในกรณีที่ว่า *เอา* ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำที่ให้ความหมายการรีดที่ชัดเจนอยู่แล้ว เช่น คำกริยา *ทำ งด เล่น* เป็นต้น เช่น

- 7) ก. คำพูดของหมอบอกให้น้ำตาของเขาและเธอหลังออกมาระหว่างขับรถกลับบ้าน
- 8) ก. ท่อนไม้้งัดเอาก่อนหินหลุดออกมาจากช่อง
- 9) ก. หล่อนเปิดปากหัวเราะคิกๆ เล่นเอาเข้าของมม่อ่นระทวย

จากตัวอย่างประโยคที่ 7) ถึงประโยคที่ 9) จะเห็นได้ว่า คำว่า *เอา* ในตัวอย่างดังกล่าว ถึงแม้จะปรากฏตามหลังคำกริยาหลักของประโยคและนำหน้าคำนามก็ตาม แต่สถานะของคำว่า *เอา* ในตัวอย่างด้านบนนี้ไม่ได้เป็นคำกริยาและไม่ได้ให้ความหมายประจำคำแต่อย่างใด ส่งผลให้คำว่า *เอา* ในการใช้เช่นนี้ไม่สามารถปรากฏเป็นคำกริยาหลักได้ เช่น

- 7) *ข. คำพูดของหมอบอกให้น้ำตาของเขาและเธอหลังออกมาระหว่างขับรถกลับบ้าน
- 8) *ข. ท่อนไม้้งัดเอาก่อนหินหลุดออกมาจากช่อง
- 9) *ข. หล่อนเปิดปากหัวเราะคิกๆ เอาเข้าของมม่อ่นระทวย

การที่ชุดประโยค ข. ผิดหลักไวยากรณ์นั้นแสดงให้เห็นว่า สถานะของคำว่า *เอา* ในตัวอย่างที่ 7) จนถึง 9) นั้นไม่ได้เป็นคำกริยาและเป็นเพียงคำอนุภาคเท่านั้น (ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในบทต่อไป) เมื่อเป็นคำอนุภาคแล้ว ความหมายของคำๆ นี้จะไม่ได้เป็นความหมายประจำคำ แต่เป็นความหมายพิเศษที่เพิ่มขึ้นมาให้กับประโยคซึ่งไม่ถูกนับว่าเป็นส่วนสำคัญของประโยคแต่อย่างใด ดังนั้นแล้ว คำว่า *เอา* ในชุดตัวอย่างเหล่านี้จึงสามารถละการปรากฏได้โดยไม่ทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนไป เช่น

- 7) ค. คำพูดของหมอบอกให้น้ำตาของเขาและเธอหลังออกมาระหว่างขับรถกลับบ้าน
- 8) ค. ท่อนไม้้งัดก่อนหินหลุดออกมาจากช่อง
- 9) *ค. หล่อนเปิดปากหัวเราะคิกๆ เล่นเอาเข้าของมม่อ่นระทวย

ประโยคตัวอย่างที่ 7) และ 8) ค. นั้นจะมีความหมายเหมือนกันกับ ข. แสดงให้เห็นว่า คำว่า *เขา* ในตัวอย่าง ค. ไม่ได้มีสถานะเป็นคำกริยาแต่อย่างใด จะมีเพียงแต่ตัวอย่างที่ 9) ค. เท่านั้นที่ไม่สามารถละคำว่า *เขา* ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า *เล่นเขา* เป็นสำนวนเฉพาะและเมื่อเป็นสำนวนเฉพาะแล้ว จะถูกนับให้เป็นเสมือนหน่วยคำเพียงหน่วยเดียวไม่สามารถแยกออกจากกันได้

โดยสรุปความหมายของการแสดง "การิต" นี้ จัดเป็นความหมายที่ขยายออกมาจากความหมายพื้นฐาน โดยที่มีความหมายแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ใช่เรื่องของตำแหน่งเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของสภาพทั้งภายนอก (เห็นได้ด้วยตา) และภายในของวัตถุเป้าหมายอีกด้วย (หลักข้อที่ 1) และยังเป็นความหมายที่ไม่สามารถปรากฏกับส่วนขยายแสดงการกระทำที่แสดงถึงความไม่มีเจตนาของประธานได้ ในขณะที่ความหมายอื่นๆ กลับสามารถ (หลักข้อที่ 2) และท้ายสุดสามารถปรากฏในโครงสร้างประโยคเฉพาะ (ปรากฏกับคำกริยา *ให้* และ *คำบุพบท ถึง*) ซึ่งคำว่า *เขา* ในความหมายอื่นไม่สามารถปรากฏได้ (หลักข้อที่ 3) เพราะฉะนั้น คำกริยา *เขา* ในความหมายนี้จึงถือได้ว่าเป็นความหมายที่เพิ่มขึ้นมาอีกความหมายหนึ่ง ถึงแม้ความหมายแสดง "การิต" นี้จะเป็นความหมายทางไวยากรณ์ เพราะต้องอาศัยความหมายของคำกริยาที่ปรากฏก่อนหน้ามาใช้ประกอบก็ตาม แต่สถานะของคำว่า *เขา* ในการใช้ลักษณะดังกล่าวนี้ก็ยังคงเป็นคำกริยาอยู่

4.2 ความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์

ในส่วนต่อไปนี้ผู้วิจัยจะอภิปรายถึงความหมายของคำว่า *เขา* ในภาษาไทยในอีกประเภทหนึ่ง นอกเหนือจากความหมายประจำคำและความหมายไวยากรณ์ซึ่งเป็นความหมายที่มักพบได้บ่อยในหมวดคำกริยา ในส่วนที่ผ่านมานั้นจะเห็นได้ว่า โดยปกติแล้วคำว่า *เขา* นั้นมักจะปรากฏในสถานะของคำกริยาในประโยคซึ่งอาจจะเป็นคำกริยาตัวที่หนึ่งหรือตัวที่สองในหน่วยสร้างกริยาเรียงก็ได้ อย่างไรก็ตามในภาษาไทยโดยเฉพาะภาษาพูดนั้น ผู้พูดภาษาไทยได้ใช้คำๆ นี้ในสถานะที่แตกต่างออกไปจากที่ผู้วิจัยได้กล่าวในบทที่ผ่านมา ยกตัวอย่างเช่น

- 1) จะเอ๋ยปากถามใครก็กลัวจะสมน้ำหน้า*เขา*
- 2) ถ้าเราไม่ตรวจสอบกลับไป เขาก็โกง*เขา*ดื้อๆ
- 3) *เขา*เถอะ เดียวนี้ก็เรียบร้อยไปแล้ว ลั่นเคราะห์ไปที่
- 4) *เขา*ละ ควักสมุดดินสอออกมาได้แล้ว

จากตัวอย่างประโยคที่ 1) ถึง 4) จะเห็นได้ว่า คำว่า *เอา* ในประโยคดังกล่าวปรากฏอยู่ในโครงสร้างประโยคในแบบที่แตกต่างออกไปหากเทียบกับคำว่า *เอา* ที่ใช้ในบทที่ 3 โดยในประโยคตัวอย่างที่ 1) และ 2) นั้น คำว่า *เอา* ปรากฏในตำแหน่งตามหลังคำกริยาที่เป็นคำกริยาหลัก นำหน้าส่วนขยายกริยา และไม่มีคำกริยาใดๆ ปรากฏตามต่อท้ายได้อีก ซึ่งคำว่า *เอา* ในตำแหน่งดังกล่าวนี้ ไม่ได้มีความหมายประจำคำแต่อย่างใดแต่กลับให้ความหมายที่เป็นความหมายเสริมพิเศษให้กับประโยคแทน ผู้วิจัยจัดให้คำว่า *เอา* ในตัวอย่างประโยคที่ 1) และ 2) นี้อยู่ในประเภทของ “คำอนุภาค” (particle) ส่วนคำว่า *เอา* ในตัวอย่างประโยคที่ 3) และ 4) ปรากฏอยู่ในวลีที่เกิดขึ้นต้นประโยคภายในบทสนทนา ซึ่งในโครงสร้างวลีดังกล่าวนั่นเอง คำว่า *เอา* จะปรากฏพร้อมกับคำอนุภาคอื่นๆ เช่น *เออะ ละ* และจะไม่มีค่านามใดๆ ปรากฏอยู่ในวลีดังกล่าว คำว่า *เอา* ในวลีประเภทนี้จะขาดคุณสมบัติของการเป็นคำกริยาพร้อมกับทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉท (discourse marker) แทน

จะเห็นได้ว่าสถานะของคำว่า *เอา* ได้เปลี่ยนไปจากที่แต่เดิมเคยเป็นคำกริยาซึ่งทำหน้าที่แสดงความหมายหลักของประโยคมาตลอดและไม่สามารถทำการละการปรากฏได้แต่อย่างใด จนกลายมาเป็นคำว่า *เอา* ในสถานะที่ระดับความเป็นคำกริยาลดลงไป ส่งผลให้ความหมายของคำว่า *เอา* จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงความหมายในประเภทที่เรียกว่า “ความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์” (pragmatic meaning) แทนที่จะเป็นความหมายประจำคำ (lexical meaning) เหมือนในบทที่กล่าวมา โดยความหมายในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์นี้คือ ความหมายประเภทที่เป็นผลเกิดขึ้นมาจากกระบวนการจางลงทางความหมาย (semantic bleaching) หรือกระบวนการที่ความหมายบางส่วนเกิดการกระจายออกไปใช้กับบริบทที่กว้างมากขึ้นกว่าเดิม (wider range of context) โดยเฉพาะบริบทที่ความหมายประจำคำของคำๆ นั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้มาก่อน มักจะเกิดขึ้นกับคำกริยาที่มีความหมายโดยกว้าง (general) (Delancey, 1993) ความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์นี้จะมีลักษณะเป็นเหมือนกับแง่มุมย่อยแง่มุมหนึ่งทางความหมายที่ทำหน้าที่ “เพิ่ม” หรือ “เสริม” ข้อมูลพิเศษให้กับประโยคทั้งประโยค เป็นความหมายที่ต้องอาศัยบริบทในการนำมาอธิบายเป็นอย่างมาก

ซึ่งภายในบทที่ 4 นี้เอง ผู้วิจัยจะอภิปรายถึงสถานะของคำว่า *เอา* ที่มีความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยจะแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ ส่วนของ *เอา* ในตำแหน่งของคำอนุภาค ดังเช่น ตัวอย่างที่ 1) และ 2) กับส่วนของคำว่า *เอา* ที่ปรากฏเป็นดัชนีปริจเฉท ดังเช่น ตัวอย่างที่ 3) และ 4)

4.2.1 คำว่า *เอา* ในฐานะของคำอนุภาค

คุณลักษณะที่ทำให้คำกริยา *เอา* มีความแตกต่างกับคำกริยาตัวอื่นๆ ในภาษาไทยอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดก็คือการที่คำๆ นี้สามารถปรากฏในตำแหน่งเกือบท้ายสุดของประโยคหรือในตำแหน่งตามหลังคำกริยาหลักของประโยคโดยไม่มีคำนามใดๆ ปรากฏต่อท้ายอีก เช่น

- 1) จะเอ๋ยปากถามใคร ก็กลัวว่าเขาจะสมน้ำหน้าเอา
- 2) ถ้าเราไม่ตรวจสอบกลับไป เขาก็โกงเอาดี้อ

คำว่า *เอา* ในตัวอย่างที่ 1) นั้นจะปรากฏเป็นหน่วยคำหน่วยสุดท้ายของประโยคในขณะที่ในตัวอย่างที่ 2) คำว่า *เอา* จะปรากฏตามหลังคำกริยาหลักและนำหน้าคำขยายกริยา ซึ่งทั้งสองตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ไม่มีคำนามปรากฏตามหลังต่อท้าย *เอา* อีกด้วย ตำแหน่งดังกล่าวนี้คือตำแหน่งของคำอนุภาคในภาษาไทย

ตามคำจำกัดความของ ลูส์ ยูจีน (Eugene, 2003) คำอนุภาคหรือที่เรียกได้อีกอย่างว่าคำลงท้ายคือ คำที่ไม่ถูกนับรวมไว้ในหมวดคำหลักๆ เช่น คำกริยา คำนาม หรือคำคุณศัพท์ มีรูปปรากฏที่แน่นอนตายตัว (invariable) และโดยปกติจะให้ความหมายในทางไวยากรณ์หรือทางวจนปฏิบัติศาสตร์มากกว่า ซึ่งในภาษาอังกฤษอาจจะหมายรวมถึงคำบุพบทบางตัวที่ปรากฏร่วมกับกริยาก็ได้ เช่น *split up* หรือ *hang on* เป็นต้น ในภาษาไทยคำอนุภาคจะมีบทบาทมากเพราะจะเป็นหน่วยคำที่มีอิทธิพลต่อความหมายโดยรวมของประโยค ตัวอย่างของคำอนุภาคในภาษาไทย เช่น คำอนุภาคที่ใช้สำหรับการแสดงความสุภาพ เช่น *ครับ* *ค่ะ* เป็นต้น แต่อย่างไรเสีย คำว่า *เอา* ก็ยังไม่ได้ทำหน้าที่เหมือนคำอนุภาคโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะคำว่า *เอา* ยังสามารถนำมาใช้นำหน้าคำขยายกริยาหลักของประโยคได้อีก เช่น

- 2) ก. ถ้าเราไม่ตรวจสอบกลับไป เขาก็โกงเอาดี้อ
- ข. ถ้าเราไม่ตรวจสอบกลับไป เขาก็โกงครับ
- ค. ถ้าเราไม่ตรวจสอบกลับไป เขาก็โกงดี้อ ครับ
- ง. ถ้าเราไม่ตรวจสอบกลับไป เขาก็โกงครับดี้อ

จากตัวอย่างด้านบน คำอนุภาคที่ใช้ในการแสดงความสุภาพในภาษาไทย เช่น *ครับ* นั้นจะปรากฏเป็นหน่วยคำสุดท้ายของประโยคอยู่เสมอ หากมีคำขยายกริยาปรากฏร่วมด้วยแล้ว คำอนุภาคจะปรากฏตามหลังคำขยายเสมอเหมือนใน ค. แต่จะไม่สามารถปรากฏอย่างที่คำว่า *เอา* ปรากฏในตัวอย่าง ก. (ตัวอย่าง ง.) แสดงว่า คำว่า *เอา* ในภาษาไทยนั้นถึงแม้จะมีสถานะเป็นคำอนุภาค แต่ก็ยังไม่ได้มีคุณลักษณะของคำอนุภาคแบบสมบูรณ์

ลักษณะที่พิเศษที่สุดอีกอย่างของคำว่า *เขา* ในตำแหน่งดังกล่าวคือการที่ผู้พูดภาษาไทยสามารถทำการละการปรากฏของคำๆ นี้ได้โดยที่ไม่ทำให้ใจความหรือความหมายโดยรวมของประโยคเสียไปแต่อย่างใด เช่น

- 1) ก. จะเอ๋ยปากถามใคร ก็กลัวว่าเขาจะสมน้ำหน้า
- 2) จ. ถ้าเราไม่ตรวจสอบกลับไป เขาก็โกงดีอ้อ

ถึงแม้ประโยคที่ 1) ก. และ 2) จ. จะไม่ผิดหลักไวยากรณ์ในภาษาไทยก็ตาม แต่ก็มีผู้พูดภาษาไทยหลายคนคิดว่าประโยคดังกล่าวนั้นฟังดูแปร่งหูและมักจะยอมรับประโยคที่มีการใช้คำว่า *เขา* ในตำแหน่งดังกล่าวมากกว่า ซึ่งการละการปรากฏของคำว่า *เขา* ในตัวอย่างด้านต้นได้นั้นแสดงให้เห็นถึงสถานะที่เปลี่ยนไปของคำว่า *เขา* กล่าวคือ ความเป็นคำกริยาของคำๆ นี้ลดน้อยลง เพราะ *เขา* ในฐานะของคำกริยาส่วนใหญ่จะไม่สามารถละการปรากฏได้แต่อย่างใด (หากละการปรากฏแล้วอาจจะทำให้ความหมายผิดเพี้ยนไปหรือผิดหลักไวยากรณ์ก็ได้) ลักษณะเช่นนี้ทำให้สรุปได้ว่า *เขา* ในตัวอย่างที่ 1) และ 2) นั้นมีระดับของความเป็นคำกริยาที่ลดน้อยลง อีกทั้งคุณสมบัติในการละการปรากฏดังกล่าวของคำๆ นี้ทำให้คำว่า *เขา* ทำหน้าที่คล้ายกับเป็นคำอนุภาคซึ่งเป็นหมวดคำที่ทำหน้าที่ในการให้ความหมายเสริมให้กับประโยคมากกว่าที่จะเป็นความหมายหลัก และการที่ประโยคที่ 1) ก. และ 2) จ. ฟังดูแปร่งหูนั้นแสดงให้เห็นว่าถึงแม้คำว่า *เขา* ในตำแหน่งดังกล่าวจะไม่ได้แสดงความหมายประจำคำออกมาก็ตาม แต่คำๆ นี้ก็ยังคงสื่อความหมายในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic implication) ออกมาได้ โดยคำๆ นี้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกบางอย่างในตัวของผู้พูด หากเปรียบเทียบกับอนุภาคตัวอื่นๆ เช่น คำว่า *ครับ ค่ะ* ที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของความสุภาพในตัวของผู้พูดที่มีต่อคู่สนทนานั้นเอง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำว่า *เขา* หรือกล่าวถึงคำๆ นี้ ผู้วิจัยพบว่ามีงานวิจัยที่กล่าวถึงคำว่า *เขา* ในตำแหน่งดังกล่าวอยู่น้อยมากเมื่อเทียบกับ *เขา* ในฐานะของคำกริยาหรือคำกริยาร่วม ผู้วิจัยพบแต่เพียงงานของ จักซินสกี (Jacsinski, 1987) เท่านั้นที่ได้วิเคราะห์ว่า *เขา* ในตำแหน่งดังกล่าวนี้เป็นคำกริยาแสดงผลลัพธ์ที่เกิดในลักษณะของคำกริยาประสมก่อนผล (Resultative Verb Compound) จักซินสกี กล่าวไว้ว่า คำว่า *เขา* ในฐานะของคำกริยาก่อนผล (เรียกย่อๆ ว่า RVC) นั้นจะปรากฏตามหลังคำกริยาอีกตัวหนึ่ง ซึ่งคำกริยาตัวดังกล่าวนี้จะเป็นคำกริยาแสดงการกระทำและ *เขา* จะแสดงความหมายถึงผลจากการกระทำนั้น (Jacsinski, อ้างแล้ว: 121) ตัวอย่างของ จักซินสกี เช่น

- 3) ฉันเดาเขาว่ารถเขาเสีย
- 4) เขายกรู้ศัพท์ยากๆ เปิดพจนานุกรมเขาสิ (Jacsinski, 1987: 121)

Jacinski กล่าวว่าคำว่า *เขา* ในตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงผลที่ได้จากการกระทำกริยา เช่น ในตัวอย่างที่ 3) ส่วนขยาย *ว่ารถเสีย* นั้นเป็นผลที่ได้จากการ *เดา* เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว จักสันสิก ยังกล่าวไว้อีกว่า *เขา* ในตัวอย่างทั้งสองนั้นมีความหมายคล้ายกับคำว่า *ด้วย*

คำว่า *เขา* ในตำแหน่งดังกล่าวสามารถปรากฏตามหลังคำกริยาได้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะทั้งที่เป็นคำกริยาแสดงการกระทำและคำกริยาแสดงสภาพ นั้นแสดงให้เห็นว่า คำว่า *เขา* ในที่นี้ไม่ได้แสดงผลลัพธ์จากการกระทำของคำกริยาที่นำหน้าแต่อย่างใด เพราะสามารถปรากฏตามหลังกริยาแสดงสภาพได้ เช่น คำกริยา *หน้ามืด* ในตัวอย่างที่ 5) ที่เป็นคำกริยาแสดงสภาพหรือกระบวนการ ไม่ได้เป็นคำกริยาแสดงการกระทำแต่อย่างใด

5) นิ่งห้อยหัวนานๆ ระวังจะหน้ามืดเอานะ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าความหมายของคำว่า *เขา* ในตำแหน่งดังในตัวอย่างที่ 1) ถึง 5) นี้เป็นการแสดงให้เห็นความหมายเสริมที่ "ซบแน่น" แห่งมุมของการ "ตัดสินใจเลือก" และแห่งมุมของการ "ตกเป็นผู้รับผลของการกระทำ" โดยเมื่อปรากฏตามหลังคำกริยาต่างชนิดกันก็จะแสดงถึงการ "ซบแน่น" ในแห่งมุมที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยได้ทำการจำแนกคำว่า *เขา* ในตำแหน่งของคำอนุภาคออกมาได้เป็น 2 ประเภทตามคำกริยาที่ปรากฏหน้า *เขา* คือ 1. ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำ 2. ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงสภาพและกระบวนการ

4.2.1.1 คำว่า *เขา* ที่ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำ

มังภูมิสำหรับแสดงโครงสร้างประโยคของการใช้คำว่า *เขา* ที่เป็นคำอนุภาคตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำ ได้แก่

$$(1) \text{นามวลี} + \text{กริยาแสดงการกระทำ} + (\text{นามวลี}) + \text{เขา} \left\{ \begin{array}{l} + (\text{คำขยายกริยา}) \\ + (\text{ส่วนเติมเต็ม}) \end{array} \right\}$$

ก) พวกเขาเลือกเหยือกกันอย่างไร หรือว่าสู่ม^๑เขา

ข) ได้เวลาพอสมควรหล่อนจึงขอตัว "เดี๋ยวยเพอร์เซอร์ว่าเขาคะ"

ค) เขาเดาเอาว่าเธอเป็นคนร้ายในเหตุการณ์นี้

ง) แล้วต่อมารายการโทรทัศน์ของไทยก็โคลนนิ่งของพ็ยูนเขาคือ๗

จะเห็นได้ว่าตำแหน่งของคำว่า *เขา* ในประโยคตัวอย่าง ก) และ ข) นั้นคือ ตำแหน่งด้านหลังของคำกริยาและเป็นตำแหน่งเกือบท้ายสุดของประโยค มีเพียงแค่คำอนุภาคบางคำ

เท่านั้นที่จะปรากฏตามหลัง *เอา* ในการใช้แบบนี้ได้ เช่น คำอนุภาค *คะ* ในประโยคที่ ข) ซึ่งเป็นคำอนุภาคที่ใช้ในการแสดงความสุภาพในภาษาไทย เป็นต้น และในโครงสร้างประโยคที่ (1) นั้น จะเห็นว่า ตำแหน่งการปรากฏของคำว่า *เอา* จะมีลักษณะคล้ายกับตำแหน่งของคำกริยารอง (ดูส่วนที่ 3.2 ประกอบ) สิ่งที่ทำให้คำว่า *เอา* ในสถานะของคำอนุภาคแตกต่างจากสถานะของคำกริยารองก็คือ ในการใช้ *เอา* ทำยคำกริยานั้น ในกรณีที่คำกริยาหลักของประโยคเป็นกรรมกริยาแล้ว จะสามารถมีคำนามที่เป็นกรรมปรากฏตามท้ายได้ในทันที หรือในอีกความหมายหนึ่งคือสามารถมีคำนามปรากฏคั่นกลางระหว่างคำกริยาหลักกับคำว่า *เอา* ได้ เช่น

1) ก. มาที่นี้ยังงั้ละ

ข1. อ้อ นั่งรถไฟเอาครับ

*ข2. อ้อ นั่งเอารถไฟครับ

ในตัวอย่างที่ 3) จะเห็นได้ว่า คำนาม *รถไฟ* นั้นทำหน้าที่เป็นกรรมของคำกริยา *นั่ง* ที่เป็นคำกริยาหลักของประโยคจึงสามารถปรากฏนำหน้าคำอนุภาค *เอา* ได้ แต่หากปรากฏหลังคำอนุภาค *เอา* แล้ว ประโยคก็จะกลายเป็นผิดหลักไวยากรณ์ไปเหมือนในตัวอย่าง ข2. เป็นต้น

ตำแหน่งการปรากฏหลังคำกริยานี้ทำให้สถานะของคำว่า *เอา* มีลักษณะที่ค่อนข้างคล้ายกับคำอนุภาคตัวอื่นๆ ในภาษาไทย คือต้องปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคและยังมีลักษณะเป็นแบบ “เลือกปรากฏ” (optional) ให้ความหมายเสริมขึ้นมา โดยจะมีหรือไม่มีอยู่ในประโยคก็ได้ ดังเช่น ในตัวอย่างประโยคที่ 2)

2) ก. ได้เวลาพอสมควรล่อนจิ่งขอตัว “เดี๋ยวยเพอร์เซอร์ว่าเอา”

ข. ได้เวลาพอสมควรล่อนจิ่งขอตัว “เดี๋ยวยเพอร์เซอร์ว่าคะ”

?ค. ได้เวลาพอสมควรล่อนจิ่งขอตัว “เดี๋ยวยเพอร์เซอร์ว่า”

ตัวอย่างประโยคที่ 2) ก. จนถึง ค. นั้นแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติของหน่วยคำที่ทำหน้าที่เป็นคำอนุภาคของประโยค กล่าวคือ เราสามารถทำการละการปรากฏได้โดยไม่ทำให้ความหมายของประโยคเสียไปแต่อย่างใด แต่เมื่อใดที่ไม่มีคำอนุภาคแล้ว ประโยคที่ได้ก็จะฟังดูแปร่งหูเหมือนใน 2) ค. เป็นต้น ซึ่งในบางสถานการณ์ คำว่า *เอา* ในการใช้ดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะถูกละได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรากฏเป็นหน่วยคำสุดท้ายในประโยคที่ไม่มีคำอนุภาคอื่นๆ ปรากฏต่อท้ายหรือปรากฏหลังคำกริยาที่ถูกคั่นจากประโยคก่อนหน้าด้วยการหยุด (pause) เช่น ตัวอย่างในงานของ จักกสินสกี

3) ก. ผักบั้งนี้ ทำอ่อยจริงจิง

ข1. ไม่มีอะไรหรอก ผักเอา

*ข2. ไม่มีอะไรหอก ผัด

(Jacsinski, 1987: 121)

จะเห็นว่าในประโยคที่ ข2. นั้น เราไม่สามารถทำการละคำว่า *เอา* ได้เพราะจะทำให้ประโยคไม่สมบูรณ์ แต่ในประโยคตัวอย่างที่ 1) นั้นต่างกันออกไป ถึงแม้จะเป็นประโยคคำตอบของคำถามจากคู่สนทนาก็ตาม แต่ในตัวอย่างที่ 1) นั้น นอกจากคำว่า *เอา* แล้วยังมีคำอนุภาคตัวอื่นๆ ปรากฏต่อท้ายและไม่ได้ปรากฏหลังการหยุดแต่อย่างใด ซึ่งหากทดลองเปลี่ยนให้คำตอบในตัวอย่างที่ 1) เป็นประโยคต่อเนืองที่อยู่หลังจากการหยุดชั่วคราวแล้ว

1) ก. มาที่นี้ยังงัยละ

ค1. ไม่ต้องเป็นห่วงหอกครับ นั่งรถไฟเอา*ค2: ไม่ต้องเป็นห่วงหอกครับ นั่งรถไฟ

ผลที่ได้ก็จะเป็นเหมือนกันกับตัวอย่างที่ 3) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้คำว่า *เอา* จะมีลักษณะทางความหมายคล้ายกันกับคำอนุภาคตัวอื่นๆ ก็ตาม แต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดในการปรากฏอยู่บ้างเฉพาะในบางสถานการณ์เท่านั้น

เมื่อคำว่า *เอา* ในการปรากฏดังกล่าวนี้ทำหน้าที่คล้ายกับคำอนุภาคแล้ว แสดงว่าได้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงสถานะของคำๆ นี้ขึ้นสืบเนื่องมาจากการที่คำๆ นี้ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นคำกริยาภายในประโยคอีกต่อไป ฉะนั้นเราจึงไม่สามารถวิเคราะห์หาความหมายประจำคำของคำว่า *เอา* ได้อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่า *เอา* นั้นเดิมที่อยู่ในสถานะของกรรมกริยา จึงมักจะปรากฏรูปคำนามที่เป็นกรรมตามหลังต่อท้ายอย่างชัดเจน แต่ในการใช้ *เอา* ในตำแหน่งหลังคำกริยานั้น ไม่มีคำนามตัวไหนที่จะทำหน้าที่เป็นกรรมของ *เอา* ได้อีกต่อไป และผลที่ตามมาก็คือคำว่า *เอา* ในการใช้ลักษณะดังกล่าวจะให้ความหมายในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์แทนที่จะเป็นความหมายประจำคำ โดยความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของคำว่า *เอา* ในโครงสร้างที่ (1) นี้ มาจากการ "ขับเน้น" แง่มุมบางแง่มุมในความหมายประจำคำขึ้นมา โดยแง่มุมดังกล่าวได้แก่แง่มุมของ "ความตั้งใจเลือก" กล่าวคือการกระทำที่แสดงโดยกริยาคำแรกนั้นเป็นสิ่งที่ประธานเลือกหรือต้องการทำด้วยความตั้งใจของตัวเอง หรือเรียกอย่างสั้นๆ ว่าเป็นแง่มุมของการ "ตั้งใจเลือก" ก็ได้ สังเกตได้จากการที่คำกริยาที่ปรากฏนำหน้าคำว่า *เอา* นั้นล้วนแล้วแต่เป็นคำกริยาแสดงการกระทำที่ประธานเป็นผู้ตั้งใจทำทั้งสิ้น (volitional action verb) ยกตัวอย่างเช่น ประโยคตัวอย่างที่ 4) และ 5)

4) จะเอ่ยปากถามใคร ก็กลัวเขาจะสมน้ำหน้าเอา5) ผู้ป่วยต้องฟ้องร้องทางแพ่งเอาเอง

ในตัวอย่างประโยคที่ 4) คำกริยาหลักที่ปรากฏนำหน้าหรือคำว่า *สมน้ำหน้า* นั้นเป็นสิ่งที่ประธาน *เขา* ต้องการที่จะลงมือกระทำด้วยตัวเอง หากดูบริบทประกอบแล้วจะพบว่า ประธาน *เขา* นั้นสามารถกระทำกริยาอะไรต่างๆ ได้อีกหลายอย่าง ไม่จำเป็นต้องเป็นเฉพาะแต่การ *สมน้ำหน้า* เพียงอย่างเดียว (อาจจะเป็นคำกริยาตัวอื่นๆ เช่น *เห็นใจ สงสาร โกรธ ต่อว่า ฯลฯ*) แต่คำว่า *เขา* นั้นจะช่วยในการชี้เน้น ว่าประธานเป็นผู้ที่ "ตั้งใจ" หรือ "ต้องการ" ที่จะเลือกกระทำกริยาการ *สมน้ำหน้า* เช่นเดียวกันกับในตัวอย่างที่ 5) ประธาน *ผู้ป่วย* สามารถที่จะเลือกวิธีในการ *ฟ้องร้อง* ได้ในหลายๆ แบบ (หรืออาจจะทำกริยาตัวอื่นก็ได้) แต่ประธานก็แสดงให้เห็นถึง "ความตั้งใจเลือก" การ *ฟ้องร้องทางแพ่ง* มาใช้ในประโยคดังกล่าว เพราะฉะนั้นแล้วคำว่า *เขา* จึงมีหน้าที่ในการ "ชี้เน้น" ความตั้งใจที่แฝงอยู่ภายในตัวประธานออกมาผ่านทางกริยา "เลือก" ที่จะประกอบกริยา ดังกล่าวแทนที่จะทำกริยาตัวอื่นๆ แทน

แง่มุมในเรื่องของการ "ตั้งใจเลือก" นี้เป็นแง่มุมหนึ่งของความหมายของการ "ต้องการ" ที่จะได้รับวัตถุเป้าหมาย ซึ่งเป็นความหมายประจำคำที่ขยายออกมาจากความหมายพื้นฐานของคำว่า *เขา* อีกทีหนึ่ง กล่าวคือ ในการแสดงความตั้งใจที่จะลงมือกระทำอะไรบางอย่างให้ได้นั้น โดยพื้นฐานแล้วมักจะมาจากความต้องการที่จะทำการกระทำที่ว่าซึ่งแฝงอยู่ข้างในตัวของผู้กระทำอยู่ก่อนแล้ว เช่น ในตัวอย่างที่ 3) ผู้พูด *ข.* มีความตั้งใจที่จะเลือกวิธีการในการทำอาหารอยู่ในใจก่อนแล้ว เมื่อผู้พูด *ก.* ถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องของการกระทำที่ *ข.* มีต่อค่านาม *ผักนึ่ง* ขึ้นมา คำว่า *เขา* ในคำตอบของ *ข.* จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการให้ความหมายเสริมแก่คำกริยาหลัก *ผัด* โดยความหมายเสริมที่ว่านั้นก็คือ การแสดงความรู้สึกของ *ข.* ที่ว่า การกระทำ *ผัด* นั้นเป็นสิ่งที่ตน "ตั้งใจเลือก" หรือ "ต้องการ" ที่จะกระทำนั่นเอง อย่างไรก็ตาม โดยการใช้ความหมายของการ "ตั้งใจเลือก" นี้เป็นเพียงแง่มุมหนึ่งที่อาจจะเด่นกว่าแง่มุมอื่นๆ เท่านั้นและยังไม่ได้มีสถานะเป็นคำกริยา ส่งผลให้ผู้วิจัยไม่สามารถนำเอาแนวความคิดในเรื่องของ คำหลายความหมายอย่างมีหลักการของ ไทเลอร์และเอแวนส์ มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเต็มที่เหมือนดังความหมายประจำคำอื่นๆ ภายในบทที่ 3 แต่เพราะการที่คำๆ นี้ปรากฏในโครงสร้างประโยคที่ไม่เหมือนกันกับคำว่า *เขา* ในแบบอื่นๆ ที่ผ่านมา อีกทั้งยังจำกัดการปรากฏได้เฉพาะตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำอย่างตั้งใจเท่านั้น คำว่า *เขา* ในฐานะคำอนุภาคนี้จึงเป็นไปตามเกณฑ์ข้อที่ 3 หรือเกณฑ์ทางไวยากรณ์เท่านั้น

4.2.1.2 คำว่า *เขา* ที่ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงกระบวนการ

ผังภูมิโครงสร้างประโยคของการใช้คำว่า *เขา* ที่เป็นคำอนุภาคตามหลังคำกริยาแสดงกระบวนการ ได้แก่

(2) นามวลี + คำกริยาแสดงกระบวนการ+ (คำขยายกริยา) + *เขา* + (คำขยายกริยา)

- ก) นิ่งห้อยหัวแบบนี้มานานๆ มันจะหน้ามืดเอา
 ข) ครีมนี่ใช้แล้วหน้าจะพังเอาง่ายๆ
 ค) สินค้าตัวนี้เพิ่งมาบูมมากๆ เอาสองสามปีหลังนี้เอง

นอกจากหลังคำกริยาแสดงการกระทำแล้ว คำว่า *เอา* ในตำแหน่งของคำอนุภาคยังสามารถปรากฏตามหลังคำกริยาที่ใช้แสดง “กระบวนการ” (process verb) ได้ด้วย ตามผังภูมิโครงสร้างประโยคแบบที่ (2) ด้านล่าง เช่น

- 1) นิ่งห้อยหัวแบบนี้มานานๆ มันจะหน้ามืดเอา
 2) ครีมนี่ใช้แล้วหน้าจะพังเอาง่ายๆ

คำกริยาหลักในตัวอย่างประโยคที่ 1) และ 2) นี้จะแตกต่างออกไปจากประโยคในส่วนก่อนหน้านี้ โดยคำกริยา *หน้ามืด* และ *พัง* นั้นมีความหมายแสดงถึง “กระบวนการ” ในการเปลี่ยนแปลงสภาพของตัวประธาน ในตัวอย่างประโยคดังกล่าวนี้ ประธานมีสภาพร่างกายที่ปกติ แต่เมื่อกระทำกริยา *นิ่งห้อยหัว* แล้ว สภาพของประธานเปลี่ยนจากธรรมดาไปเป็นการ *หน้ามืด* เช่นเดียวกับที่เมื่อประธานทำการ *ใช้* แล้วสภาพหน้าของประธานจะเปลี่ยนไปเป็นการ *พัง* นั้นเอง ซึ่งคำกริยาแสดงกระบวนการในภาษานั้นโดยปกติแล้วจะปรากฏอยู่ในสถานะของอกรรมกริยาที่ไม่มีนามวลีกรรมมาปรากฏต่อท้าย และด้วยความที่คำกริยาหลักมีลักษณะเป็นอกรรมกริยานี้เอง ทำให้คำอนุภาค *เอา* ในการใช้นี้สามารถปรากฏนำหน้าหรือตามท้ายส่วนขยายกริยาก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงนามวลีตัวอื่นๆ หากเปรียบเทียบกับ *เอา* ในส่วนก่อนหน้านี เช่น

- 3) ก. สินค้าตัวนี้เพิ่งมาบูมมากๆ เอาสองสามปีหลังนี้เอง
 ข. สินค้าตัวนี้เพิ่งมาบูมเอามากๆ สองสามปีหลังนี้เอง
 ค. สินค้าตัวนี้เพิ่งมาบูมมากๆ สองสามปีหลังนี้เอง

ในมุมมองของผู้วิจัยแล้ว ความหมายของประโยคตัวอย่างที่ 3) ก. กับ ข. นี้เป็นความหมายที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันเป็นอย่างมากจนเกือบจะเหมือนกันทั้งหมด แตกต่างกันเพียงแค่ตำแหน่งการปรากฏของคำว่า *เอา* ไม่เหมือนกันเท่านั้น ซึ่งผู้พูดภาษาไทยบางรายอาจจะเลือกที่จะไม่ใช้คำว่า *เอา* เหมือนในตัวอย่าง ค. ก็เป็นได้

ความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของคำว่า *เอา* เมื่อปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงกระบวนการก็คือการขับเน้นแง่มุมบางแง่มุมออกมาจากความหมายของคำกริยา *เอา* ในความหมายพื้นฐาน โดยแง่มุมที่ถูก “ขับเน้น” ออกมาก็คือการที่ “ตัวประธานต้องตกเป็นผู้ได้รับผลจากกระบวนการที่แสดงโดยคำกริยาหลัก” ในอีกความหมายหนึ่งก็คือ การที่ “กระบวนการ” หรือ

"สภาพการณ์" ที่เปลี่ยนแปลงนั้นเข้ามาทำการครอบครองหรือครอบงำตัวประธาน ในตัวอย่างนี้ "ความหน้ามิด" เปรียบได้กับผู้กระทำ *เขา* และวัตถุเป้าหมายก็คือตัวประธานเอง สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้วลีในการอธิบายแง่มุมดังกล่าวด้วยการใช้คำว่า "ตกเป็น" นั้น มาจากการที่ประธานมีสถานะคล้ายกับเป็น "เหยื่อ" หรือ "ผู้รับผล" ของการกระทำโดยไม่อาจทำการ "ต้านทาน" หรือขัดขืนได้แต่อย่างใด คล้ายกันกับการที่วัตถุเป้าหมายในฉากเหตุการณ์ของการ "ย้ายตำแหน่งมาไว้กับตัว" เป็นวัตถุที่ไม่อาจต้านทานการใช้มือในการเคลื่อนย้ายโดยตัวประธานได้ ในอีกคำพูดหนึ่งก็คือการ "ขั้บแน่น" ในแง่มุมของการถูก "ครอบครอง" นี้เป็นแง่มุมหนึ่งที่แฝงอยู่ในความหมายพื้นฐานหรือการ "ย้ายวัตถุเป้าหมายมาไว้กับตัว" แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือประธานแทนที่จะเป็นผู้กระทำ *เขา* แต่กลับกลายเป็นวัตถุเป้าหมายไปเสียเอง ซึ่งในตำแหน่งของคำอนุภาคในภาษาไทยนั้นมักจะเป็นการให้ความหมายพิเศษที่อิงกับเรื่องของทัศนคติของผู้พูดเป็นหลัก ดังนั้นคำว่า *เขา* ที่เป็นคำอนุภาคด้วยก็เช่นกัน โดยในความหมายของการ "ตกเป็นผู้รับผลการกระทำ" นี้จะแสดงทัศนคติในทางลบออกมาอีกด้วย

ในภาษาไทยโดยเฉพาะภาษาพูดนั้น มักจะมีการใช้คำว่า *เขา* ในลักษณะดังกล่าวในรูปแบบของการซ้ำคำอีกด้วย เช่น

4) ก. *เครียดจากการเกลียดตัวเองที่อ้วนเขาอ้วนเขา*

การซ้ำคำกริยาพร้อมกับ *เขา* ในตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าผลลัพธ์ที่ได้จากคำกริยาหลักซึ่งเป็นคำกริยาแสดงกระบวนการ *อ้วน* นั้น เคลื่อนย้ายเข้ามาสู่ตัวของประธานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และต่อเนื่อง ซึ่งหากเป็นการซ้ำคำในลักษณะดังกล่าวแล้ว จะไม่สามารถละคำว่า *เขา* ได้อีก เช่น

4) ข. *เครียดจากการเกลียดตัวเองที่อ้วนอ้วน*

ความหมายของประโยคใน 4) ก. นั้นแตกต่างจากใน 4) ข. ด้วยเหตุผลที่ว่าในประโยค ข. นั้น ไม่ได้มีความหมายของการย้ายเข้ามาครอบงำตัวของประธานแต่อย่างใด *อ้วนอ้วน* ในที่นี้อาจจะมีความหมายแสดงว่า *อ้วนมาก* ก็เป็นไปได้

โดยส่วนใหญ่แล้วคำกริยาที่ใช้แสดงกระบวนการหรือสภาพการณ์ต่างๆ นั้นมักจะมีสถานะเป็นอกรรมกริยา การที่คำว่า *เขา* สามารถปรากฏตามหลังคำกริยาประเภทดังกล่าวได้นั้น แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในทางวากยสัมพันธ์ที่น้อยลงกว่าเดิม (มีการใช้ที่กว้างขวาง (general) มากขึ้น) อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่มีต่อ *เขา* ในตำแหน่งของคำกริยารองซึ่งยังเป็นคำที่มีสถานะเป็นคำกริยาอยู่ ทั้งนี้ *เขา* ที่เป็นคำกริยารองนั้นจะปรากฏตามหลังกรรมกริยาแสดงการกระทำได้เพียงอย่างเดียว (ดูบทที่ 3 ประกอบ) การที่คำว่า *เขา* ปรากฏในสภาพแวดล้อมทางโครงสร้าง (syntactic environment) ที่กว้างขวางมากขึ้นเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการ

“กลายเป็นคำไวยากรณ์” ผ่านทางกระบวนการ “จางลงทางความหมาย” ของคำว่า *เฮา* นี้ก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างประโยคที่มีการใช้คำว่า *เฮา* ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงกระบวนการหรือแสดงสภาพการณ์และทำหน้าที่เป็นคำอนุภาคไปด้วยนั้น ยังมีอยู่ไม่มากนัก ดังนั้นในการวิเคราะห์ความหมายและการใช้คำว่า *เฮา* ในตำแหน่งดังกล่าวยังต้องการตัวอย่างมาประกอบอยู่

โดยสรุปแล้ว ในภาษาไทยโดยเฉพาะภาษาพูดนั้น มีการใช้คำว่า *เฮา* เป็นคำอนุภาคปรากฏในตำแหน่งด้านท้ายของคำกริยาหลักของประโยค ลักษณะดังกล่าวนี้จะแตกต่างกับในฐานะของคำกริยารอง เพราะมีระดับความเป็นคำกริยาที่ต่ำลงมากกว่าเดิมหากเปรียบเทียบกับ *เฮา* ที่เป็นคำกริยา (บทที่ 3) อีกทั้งคำว่า *เฮา* ในตำแหน่งดังกล่าวนี้จะปรากฏในแบบเลือกเกิดได้ (optional) ส่งผลให้ความหมายของคำว่า *เฮา* นั้นเป็นความหมายในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ทำหน้าที่ในการให้ความหมายพิเศษเสริมขึ้นมาให้กับประโยคทั้งประโยคมากกว่าที่จะเป็นความหมายประจำคำที่ทำหน้าที่เป็นความหมายหลักสำคัญของประโยค โดยคำอนุภาค *เฮา* แสดงถึงการ “ขับแน่น” แน่มุมที่มีความสัมพันธ์กันกับความหมายประจำคำของคำกริยา *เฮา* โดยส่วนที่ถูกขับแน่นนั้นจะแตกต่างกันออกไปตามชนิดของคำกริยาที่ปรากฏด้านหน้า ความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของคำว่า *เฮา* นั้นแบ่งออกเป็น 2 แบบย่อยๆ ได้แก่ การขับแน่นในส่วนของ การ “ตั้งใจเลือก” ที่ขยายมาจากความหมายของการ “ต้องการ” และการขับแน่นในส่วนของ การ “ตกเป็นผู้รับผลของการกระทำ” ซึ่งขยายมาจากความหมายพื้นฐานอีกที ซึ่งทั้งสองความหมายนี้ถือได้ว่าเป็นอีกความหมายหนึ่งของคำว่า *เฮา* เพราะมีความหมายที่เด่นออกมาจากความหมายอื่นๆ และยังปรากฏในโครงสร้างเฉพาะแบบตามเกณฑ์ข้อที่ 1) และ 3) ของ ไทเลอร์ และ อีแวนส์ อีกด้วย

4.2.2 คำว่า *เฮา* ในฐานะดัชนีปริจเฉท

ผังภูมิโครงสร้างของการใช้คำว่า *เฮา* ในสถานะของดัชนีปริจเฉท ได้แก่

(1) [*เฮา* + อนุภาค] + (นามวลี) + อนุพากย์

ก) *เฮา* เกอะ เดียวนี้ก็เรียบร้อยไปแล้ว สิ้นเคราะห์ไปที่

ข) *เฮา* ละ คิวก็สมุดดินสอออกมาได้แล้ว

ในส่วนก่อนหน้านี้นี้ ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงการใช้คำว่า *เฮา* ในตำแหน่งท้ายของกริยาวลี ซึ่งส่งผลให้ระดับความเป็นคำกริยาในคำๆ นั้น้อยลงหากเทียบกับคำว่า *เฮา* ในตำแหน่งของ

คำกริยา ซึ่งนอกเหนือจากในตำแหน่งดังกล่าวแล้วคำว่า *เขา* ยังสามารถปรากฏอยู่ภายในวลีที่ทำหน้าที่ในทางปริจเฉทอยู่ก่อนเริ่มประโยคได้อีกด้วย อาทิเช่น

- 1) *เขา* เออะ *เดี๋ยว* นี่ *ก็* รีบ *ร้อย* ไป *แล้ว* สิ้น *เคราะห์* ที่ *ไปที่*
- 2) "ก็ เอา *โง่ง* ทำ *หน้า* เหมือน *ดึก* ซี *นี่*" "เอ ละ *ๆ*" ผม *ผีน* ยี้ *ม*
- 3) *เอ* ละ *ควัก* สมุด *ดิน* สอ *ออกมา* ได้ *แล้ว*
- 4) *เอ* ละ *ฮัล* ถ้า *เธอ* ต้อง *การ* ความ *เห็น* ของ *ฉัน* นะ

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า คำว่า *เขา* นั้นจะปรากฏออกมาในรูปของวลีประเภทหนึ่งซึ่งประกอบไปด้วย *เขา* กับหน่วยคำที่เป็นคำอนุภาคตัวอื่นๆ ทำหน้าที่ในทางปริจเฉทมากกว่าจะทำหน้าที่ในการแสดงความหมายหลักแก่ประโยค คำว่า *เขา* ในวลีดังกล่าวนี้มีแนวโน้มที่จะสูญเสียความเป็นคำกริยาในตัวเองไปจนหมดสิ้น เพราะเราไม่สามารถทำการระบุได้ว่าวัตถุประสงค์เป้าหมายของการ *เขา* ในตัวอย่างดังกล่าวนี้หมายถึงสิ่งไหน ถึงแม้จะมีค่านามที่ปรากฏร่วมอยู่ในวลีประเภทดังกล่าวนี้เหมือนในตัวอย่างประโยคที่ 3) ก็ตาม แต่ค่านามดังกล่าวนั้นก็ไม่ได้เป็นกรรมของ *เขา* แต่อย่างใด เป็นเพียงการกล่าวถึงคู่สนทนาเพียงเท่านั้น การที่คำว่า *เขา* ในโครงสร้างดังกล่าวสูญเสียความเป็นคำกริยาไปนั้นส่งผลให้เราไม่สามารถทำการวิเคราะห์หาจากเหตุการณ์ที่แสดงโดยคำว่า *เขา* ได้เหมือนดังเช่นในความหมายประจำคำอื่นๆ ของคำๆ นี้ ผู้วิจัยจะเรียกคำว่า *เขา* ในลักษณะดังกล่าวนี้ว่าเป็น "ดัชนีปริจเฉท" (discourse marker)

นอกจากคำจำกัดความของ ทรอก็อต ตามที่ได้ให้ไว้ในบทที่ 2 ของงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้แล้ว (ดูบทที่ 2 ประกอบ) ดัชนีปริจเฉทตามแนวความคิดของ วิลลิส เอดมันสัน (Edmonson, 1981) ก็คือ หน่วยคำที่ใช้ในการแสดง สนทนากรรม (conversational act) บางอย่างให้กับผู้ฟังซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดอาจจะต้องการให้ผู้ฟังแสดงการตอบสนองกลับออกมา หรือเป็นการแสดงทัศนคติบางอย่างที่ตัวผู้พูดเองมีให้กับทิศทางของปริจเฉท เช่น คำว่า *look* ในภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่าง

- 5) *Because I, look, at one from one to six I work...*

คำว่า *look* ในตัวอย่างดังกล่าวไม่ได้มีสถานะเป็นคำกริยาที่มีความหมายแสดงการ "มองเห็น" แต่อย่างใด แต่เป็นดัชนีปริจเฉทที่ถูกนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังหันมาสนใจกับข้อมูลใหม่ที่ผู้พูดสื่อออกมาเป็นครั้งแรก หรือจะเรียกอย่างสั้นๆ ว่าเป็นการ "เกริ่น" ก็ได้ ซึ่งคำบ่งชี้ในทางปริจเฉทนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทกว้างๆ ด้วยกันตามแนวความคิดของ เอดมันสัน ได้แก่ ดัชนีบ่งชี้ภายในและภายนอกปริจเฉท (discourse internal and external markers)

เอดมันสัน ได้กล่าวไว้ว่าดัชนีบ่งชี้ประเภทแรกหรือดัชนีบ่งชี้ภายในปริจเฉทนั้น มีหน้าที่ในการควบคุมความสนใจของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังที่มีภายในบทสนทนา เป็นคำที่ใช้ใน

การแสดงการทักทาย การดำเนินบทสนทนาต่อ การแสดงความเข้าใจ การเห็นพ้องต้องกัน การเกริ่นนำ การถามหาผลตอบรับ การอุทาน การผัดผ่อน การขัดจังหวะ เป็นต้น ในขณะที่ดัชนีบ่งชี้ประเภทที่สองหรือดัชนีบ่งชี้ภายนอกปริเจเท่านั้น มีหน้าที่ในการแสดงความเชื่อ จุดยืน และความตั้งใจบางอย่างที่มีต่อกิจกรรมหรือเรื่องที่กำลังมีการสนทนากันอยู่ในขณะนั้น รวมไปถึงคำที่ใช้แสดง more usual illocutionary acts เช่น การให้คำแนะนำ การขอร้อง การบ่น การขอบคุณ การขอโทษ การเล่าเรื่อง การกล่าวหา เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น คำว่า *look* ในตัวอย่างที่ 5) นั้นเป็นดัชนีบ่งชี้ภายในแสดงการเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อหานั้นเอง จะเห็นได้ว่าความหมายของดัชนีปริเจนั้นมีลักษณะเป็นไปในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์มากกว่าที่จะเป็นความหมายในทางอรรถศาสตร์

ในส่วนของคำว่า *เอา* นั้นจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วคำว่า *เอา* จะถูกใช้เป็นดัชนีปริเจในแบบแรกหรือดัชนีบ่งชี้ภายในปริเจมากกว่า เช่น ในตัวอย่างประโยคที่ 1) และ 2) วลีที่มี *เอา* อยู่จะทำหน้าที่ในการ "ตัดบท" ของผู้ร่วมสนทนาให้มุ่งมายังข้อสรุปหรือความคิดของผู้พูดได้ หัวข้อที่กำลังสนทนาในขณะนั้น (ประเด็นที่ผู้พูดต้องการจะสื่อไปถึงผู้ฟัง) ซึ่งการตัดบทนั่นเอง เปรียบเสมือนการ "ขัดจังหวะ" ของผู้พูด เนื่องจากในระหว่างการสนทนา นั้นบทสนทนามีแนวโน้มที่จะยืดเยื้อออกไป ผู้พูดจึงต้องมีการตัดบทหรือขัดจังหวะโดยการใช้วลีที่เกิดขึ้นจาก *เอา* กับคำอนุภาคอื่นๆ เกิดขึ้นร่วมกัน จะเห็นได้ว่าก่อนหน้าที่ผู้พูดจะพูดประโยคดังกล่าวออกมานั้น เป็นไปได้ว่าทั้งผู้พูดและผู้สนทนาต่างก็มีความเห็นที่ไม่ลงรอยกันและกำลังถกเถียงกันอยู่ในประเด็นหนึ่งๆ ซึ่งอาจจะยังไม่มีข้อสรุปในขณะนั้น ยกตัวอย่างเช่นในประโยคที่ 1) บทสนทนาในขณะนั้น อาจจะเป็นการถกกันถึงลักษณะการเสียชีวิตของบุคคลที่สามและอาจยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนก็ได้ นอกจากนั้นแล้วความเห็นที่ไม่ลงรอยกันยังอาจสะท้อนออกมาผ่านทางกรแสดงออกทางท่าทางหรือทัศนคติก็ได้ ดังเช่น ในตัวอย่างที่ 2) ความเห็นเรื่องใบหน้าที่ระหว่าง *ฮาโอง* กับ *หลาน* ไม่ตรงกัน หลานจึงแสดงความไม่ชอบออกมาอย่างเห็นได้ชัด (ผ่านทางคำพูด) ดังนั้น *ฮาโอง* จึงใช้คำว่า *เอา* กับอนุภาค *ละ* มารวมกันเป็นวลีเพื่อที่ตัดบทไม่ให้ความไม่ลงรอยกันดำเนินต่อไป เราจึงสามารถสร้างข้อสังเกตได้ว่า หากมีการใช้คำว่า *เอา* ในการบ่งชี้ทางปริเจในลักษณะของการ "ตัดบท" นี้เมื่อไร แสดงว่าในเวลาดังกล่าวหรือก่อนหน้า ได้เกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างคู่สนทนาขึ้น

ผู้พูดยังสามารถใช้ประโยคดังกล่าวเป็นประโยคเริ่มต้นของบทสนทนาหรืออาจจะเป็นประโยคที่ผู้พูดพูดขึ้นมาหลังจากที่เกิดการหยุด (pause) ในบทสนทนาดังกล่าวก็เป็นได้ ยกตัวอย่างเช่นในประโยคตัวอย่างที่ 3) สถานการณ์ในบทสนทนานั้นอาจเกิดขึ้นในขณะที่ไม่มีใครพูดอะไรขึ้นมาอยู่พักหนึ่ง จากนั้นผู้พูดจึงเริ่มต้นพูดประโยคดังกล่าวขึ้นมาเพื่อเป็นการ "เกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเรื่อง" ให้กับผู้ฟังซึ่งอาจจะมากกว่าหนึ่งคน เนื้อเรื่องหรือเนื้อหาที่ผู้พูดต้องการจะแสดงออกมาก็อาจจะหมายถึงบทเรียนก็เป็นได้ เช่นเดียวกันกับในตัวอย่างที่ 4) เนื้อเรื่องที่ต้องการจะ

เกริ่นนำในตัวอย่างดังกล่าวก็คือ ความคิดเห็นของผู้พูดเอง ซึ่งหน้าที่ทางปริจเฉทในการ “ตัดบท” และการ “เกริ่นนำ” ต่างก็มีความคล้ายคลึงกันในแง่มุมของการ “ได้โอกาสในการพูด / เปลี่ยนหรือเปิดประเด็นใหม่” (turn-taking) เพราะเมื่อใดที่มีการใช้คำว่า *เอา* ในการทำหน้าที่ทางปริจเฉทแล้ว บทสนทนาที่กำลังจะเกิดขึ้นตามมานั้นจะต้องเป็นความคิดเห็นของผู้ทำการเปลี่ยนผลัดโอกาสในการพูดนั้นมา การแย่งโอกาสในการพูดนี้เองเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงคำว่า *เอา* ในหน้าที่ทางปริจเฉทเข้าด้วยกันกับความหมายประจำคำของคำว่า *เอา* ที่เป็นคำกริยาได้ กล่าวคือ ภายในสถานการณ์ของการมีบทสนทนาแล้วนั้น วัตถุประสงค์เป้าหมายในการนำมาครอบครองก็คือ โอกาสในการพูดของตนเอง

อย่างไรก็ตาม การที่สถานะของคำว่า *เอา* เปลี่ยนจากคำกริยามาเป็นดัชนีปริจเฉทนี้ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในแนวทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์มากกว่าที่จะเป็นการขยายความหมายด้วยกระบวนการนามนัยหรืออุปลักษณะ ทั้งนี้คำว่า *เอา* ในวลีที่ทำหน้าที่ในทางปริจเฉทประเภทนี้ได้สูญเสียคุณสมบัติของคำกริยา (เกือบทั้งหมด) ไปเหมือนกับสถานะของคำอนุภาค ส่งผลให้เราไม่สามารถใช้คำแสดงการปฏิเสธหรือคำบ่งชี้การณลักษณะและคำขยายกริยาต่างๆ กับคำๆ นี้ได้ เช่น

- 1) *ก. ไม่เอาเถอะ เดี๋ยวนี้ก็เรียบร้อยไปแล้ว สิ้นเคราะห์ไปที
- *ข. กำลังเอาเถอะ เดี๋ยวนี้ก็เรียบร้อยไปแล้ว สิ้นเคราะห์ไปที
- *ค. เอาเถอะอย่างช้าๆ เดี๋ยวนี้ก็เรียบร้อยไปแล้ว สิ้นเคราะห์ไปที

ประโยคดังกล่าวเกิดขึ้นในสถานการณ์เมื่อมีใครสักที่ต้องเสียชีวิตไป ตำแหน่งของวลีดังกล่าวยังคงต้องเป็นหน้าประโยคเพียงเท่านั้น ไม่สามารถใช้วลีที่มีคำว่า *เอา* ด้านหลังของประโยคหรือแยกคำว่า *เอา* ออกจากอนุภาคคำอื่นๆ ได้

- 2) ก. เอาละ ควักสมุดดินสอออกมาได้แล้ว
- *ข. ควักสมุดดินสอออกมาได้แล้ว เอาละ
- *ค. เอา ควักสมุดดินสอออกมาได้แล้ว
- *ง. ละ ควักสมุดดินสอออกมาได้แล้ว

ตัวอย่างที่ 2) แสดงความเป็นไปได้อีกอย่างหนึ่ง นั่นคือ การที่คำว่า *เอา* ได้ผ่านกระบวนการ “จางลงทางความหมาย” ทำให้สูญเสียคุณสมบัติของความเป็นคำกริยา จากนั้นจึงซึมซับเอาความหมายของหน่วยคำที่ปรากฏร่วมด้วย ซึ่งก็คือคำอนุภาคตัวอื่นๆ เช่น *สิ ละ เกอะ* มาเป็นความหมายของวลีทั้งวลี ทั้งนี้เพราะคำอนุภาคมีลักษณะอย่างหนึ่งที่เรียกว่า ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง (autonomy) ต้องพึ่งพิงคำอื่นๆ ทั้งทางวากยสัมพันธ์และทางอรรถศาสตร์ ดังนั้นจึงต้อง

ปรากฏร่วมกับคำกริยาอยู่เสมอ เช่น นอนสิ กินสิ อ่านหนังสือสิ ฯลฯ วลีต่างๆ นี้ยังคงแฝงความหมายของการ “แนะนำ” อยู่ถึงแม้จะเกิดร่วมกับคำกริยาที่ต่างกันก็ตาม แสดงว่าความหมาย/หน้าที่ในทางปริชยะนั้นมีอิทธิพลมาจากคำอนุภาคเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นแล้วคำว่า *เฮ* จึงมีแนวโน้มในการกลายเป็นดัชนีปริชยมากที่สุดเมื่อเทียบกับคำกริยาคำอื่นๆ ด้วยกัน เพราะคำว่า *เฮ* นั้นมีคุณสมบัติทางความหมายเป็นความหมายที่กว้างและทั่วไป (general) อยู่ในตัว จึงง่ายต่อการเปลี่ยนสถานะเมื่อผ่านกระบวนการจางลงทางความหมายนั่นเอง

โดยสรุปแล้วคำว่า *เฮ* ได้สูญเสียคุณสมบัติของความเป็นคำกริยาแล้วกลายมาเป็นดัชนีปริชย โดยจะต้องปรากฏร่วมกับคำอนุภาคตัวอื่นๆ เพื่อที่จะรวมตัวกันกลายเป็นวลี และวลีดังกล่าวนี้จะต้องปรากฏอยู่ด้านหน้าของประโยคเพียงเท่านั้น คำว่า *เฮ* ใช้ในการแสดงการ “ตัดบท” และการ “เกริ่นเข้าสู่เนื้อหา” ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน้าที่ทางปริชยในแบบภายในที่พัฒนามาจากความหมายพื้นฐานผ่านทางกระบวนการของการจางลงทางความหมาย

4.3 สรุป

นอกจากความหมายประจำคำแล้ว คำว่า *เฮ* ยังมีความหมายทางไวยากรณ์แสดง “การริต” ซึ่งเป็นความหมายที่ต้องอาศัยความหมายของคำกริยาที่ปรากฏก่อนหน้ามาใช้ในการให้ความหมายอีกทีโดย *เฮ* ในความหมายทางไวยากรณ์นี้จะยังคงมีสถานะเป็นคำกริยาอยู่ แตกต่างจาก *เฮ* ที่มีความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ซึ่งเป็นความหมายที่เสริมเพิ่มขึ้นให้กับประโยคทั้งประโยคเป็นพิเศษออกมาในฐานะของแง่มุมมองทางความหมาย โดยแบ่งออกได้เป็นแง่มุมมองในเรื่องการ “ตั้งใจเลือก” และแง่มุมมองของการ “ตกเป็นผู้รับผลของการกระทำ” อีกทั้งสถานะของคำว่า *เฮ* ได้เปลี่ยนจากเดิมที่เป็นคำกริยาเปลี่ยนมาเป็นคำอนุภาคที่ปรากฏอยู่ด้านหลังคำกริยาหลักแทน แง่มุมของการ “ตั้งใจเลือก” นั้นจะเกิดเฉพาะกับคำอนุภาค *เฮ* ที่ตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำ ส่วนแง่มุมมองของการ “ตกเป็นผู้รับผลของการกระทำ” จะเกิดเมื่อคำอนุภาค *เฮ* ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงกระบวนการหรือสภาพการณ์ นอกจากนี้แล้ว คำว่า *เฮ* ยังเปลี่ยนสถานะภาพกลายมาเป็นดัชนีปริชยอีกด้วย โดยในสถานะดังกล่าวนี้ คำว่า *เฮ* จะร่วมกับคำอนุภาคอื่นๆ รวมกันกลายมาเป็นวลีที่ใช้สำหรับแสดงการ “ตัดบท” และการ “เกริ่นเข้าสู่เนื้อหา” แทน ความหมายและหน้าที่ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นผลมาจากการที่คำว่า *เฮ* ได้ผ่านกระบวนการจางลงทางความหมาย

ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานไปสู่ความหมายอื่นๆ ของคำว่า *เฮ* โดยอาศัยแนวความคิดของ นิค ไรเมอร์ เป็นหลัก ตลอดจนการ

สร้างเครือข่ายความหมายขึ้นมาสำหรับใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ
เหล่านั้น